

Delicte i Dones

Codi: 105813

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2503878 Estudis Socioculturals de Gènere	OT	3	1

Professor/a de contacte

Nom: Encarnación Bodelon Gonzalez

Correu electrònic: encarna.bodelon@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: No

Grup íntegre en espanyol: Sí

Prerequisits

Es recomanable haver cursat alguna assignatura amb continguts en temes jurídics

Objectius

a) Objectius generals d'aprenentatge de coneixements:

L'objectiu d'aquesta assignatura és el d'analitzar els processos a través dels quals es construeixen les relacions de gènere en l'àmbit del sistema de justícia penal. Els objectius són variats: es tracta, en primer lloc, d'assenyalar com el coneixement criminològic reproduceix i genera estructures de subalternitat cap a les dones, a través de l'estudi de les escoles tradicionals de pensament criminològic i de les noves teories de criminologia i gènere; en segon lloc, comprendre els mecanismes d'exclusió de gènere que utilitza el sistema penal, que augmenten la selectivitat que li és pròpia i generen una nova exclusió (així en el cas de les presons de dones). En tercer lloc, la perspectiva de gènere aborda com es planteja la resolució de determinats problemes socials que afecten especialment a les dones.

b) Objectius relacionats amb el desenvolupament d'habilitats:

Amb aquesta assignatura es pretén dotar a les i els estudiants d'una nova perspectiva crítica, la perspectiva de gènere, per a l'estudi del sistema penal i de les seves instàncies d'aplicació. Un cop descoberta i apresada l'epistemologia de gènere, aquesta serveix com un nou prisma des d'on mirar els objectes d'estudi, les Teories i pràctiques desenvolupades.

c) Objectius centrats en l'aprenentatge de valors:

Aquesta assignatura contribuirà a l'aprenentatge de valors no sexistes i de respecte a la diversitat de gènere. Tot això aprofundirà en el desenvolupament de la cultura dels drets humans.

Competències

- Expressar-se correctament i de manera no sexista ni homofòbica tant oralment com per escrit.
- Identificar els conceptes jurídics bàsics, la legislació i la jurisprudència relacionats amb els drets dels col·lectius afectats per desigualtats de gènere.
- Proposar accions correctives de les violències que desencadenen els tipus i graus de discriminació per raó de sexe, gènere i orientació sexual.
- Proposar polítiques de gènere i plans d'igualtat i equitat en institucions, empreses i organitzacions públiques, privades i no governamentals, i analitzar-ne els resultats.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.

- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Treballar cooperativament i dinamitzar equips multidisciplinaris i diversos, assumint i respectant el rol i la diversitat de les persones que els integren.

Resultats d'aprenentatge

1. Aplicar a la pràctica jurídica els debats específics sobre gènere i dret, bioètica, dret i tecnologia, i sociologia del dret.
2. Aplicar els conceptes jurídics bàsics a la prevenció de delictes de violència masclista.
3. Descriure intervencions criminològiques centrades en els criteris de gènere, pau, integració i prevenció social.
4. Fer un ús inclusiu del llenguatge.
5. Posar en pràctica habilitats per treballar en equip: compromís amb l'equip, hàbit de col·laboració, capacitat per promoure la resolució de problemes.
6. Proposar intervencions criminològiques basades en l'anàlisi i estudi de la desigualtat.
7. Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
8. Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.

Continguts

Programa de l'assignatura "Gènere i criminologia"

1. L'androcentrisme en la criminologia i en anàlisi de la delinqüència femenina
 - 1.1. Sexisme i dret penal.
 - 1.2. Sexisme en el pensament al voltant de la qüestió criminal.
 - 1.3. Anàlisi i estereotips sobre la delinqüència femenina.
2. La criminalització de les dones: dones a la presó
 - 2.1 Perspectiva històrica de les presons de dones
 - 2.2. Característiques dels empresonaments femenins.
3. Problemes contemporanis dels empresonaments femenins.
 - 3.1. Dones migrants / estrangeres preses
 - 3.2. Maternitats i presó
 - 3.3. La reinserció de les dones preses.
4. Treball sexual, prostitució i tracta.
 - 4.1. Els debats feministes sobre prostitució i treball sexual. Propostes abolicionistes i pro-drets.
 - 4.2. La regulació jurídica de la prostitució. Models prohibicionistes, abolicionistes i reglamentistes.
 - 4.3. Les polítiques públiques sobre tracta de dones (TEH) i els mecanismes de protecció.
5. El control sobre el cos de les dones: el delictes d'avortament

- 5.1.Reivindicaciones feministes de l'avortament. Diferents visions del paper de l'Estat
- 5.2.Posibles sistemes legals: el sistema d'indicacions. Debat bioètic
- 5.3. El control simbòlic de la reproducció
- 6. L'assetjament sexual i la violència sexual contra les dones.
 - 6.1. Definició d'assetjament sexual i violència sexual.
 - 6.2. Estratègies jurídiques i socials de intervencions en casos d'assetjament sexual.
 - 6.3. Violència sexualitat en els conflictes armats
- 7. La prevenció i seguretat en clau de gènere.
 - 7.1. Sexisme en la conceptualització de la seguretat.
 - 7.2. Guies i planificació de seguretat amb perspectiva de gènere
- 8. Processos específics de criminalització femenina.
 - 8.1. Dones menors i delicte
 - 8.2. Dones i drogues.
- 9. Eines per al desenvolupament dels drets de les dones enfront dels sistemes penals.
 - 9.1. Els moviments de dones: epistemologies.
 - 9.2. Els drets humans en clau de gènere i el paper de la justícia penal

Metodologia

El curs es desenvoluparà a partir del comentari de lectures i de les exposicions de les recerques de l'alumnat. Cada setmana es comentarà una lectura obligatòria i hi haurà una exposició d'un grup sobre un tema del programa.

Durant el curs es desenvoluparà el treball individual de l'alumne dividit en un treball de recerca i un comentari sobre les lectures obligatòries.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classe Teòrica	19,5	0,78	2, 3, 4, 8
Seminari	19,5	0,78	1, 4, 5, 7, 8
Tipus: Supervisades			
Activitatas d'avaluació	5	0,2	2, 4, 7, 8
Tipus: Autònomes			

Treball individual	53	2,12	1, 3, 4, 6, 7, 8
treball en grup	53	2,12	1, 3, 4, 5, 6, 7

Avaluació

El model d'avaluació és continuada. El professorat valorarà la participació i els treballs grupals i individuals, tornarà corregits els materials amb propostes de millora. En el seminari s'avaluaran la participació i els treballs grupals.

1. Condicions per a ser avaluat

Assistència d'un 80% a les classes i participar activament en les classes, així com confeccionar els treballs individuals. L'assistència tant a les classes de teoria com a les de seminari és obligatòria. Les absències només poden justificar-se per raons de malaltia o altres de força major i per raons acadèmiques prèviament autoritzades pel professorat.

2. Requisits per a superar l'assignatura

Cal tenir una nota mínima de 5 en cadascuna de les tipologies d'activitats que conformen l'avaluació.

3. Recuperacions

Si un/a alumne no supera alguna de les activitats tindrà una possibilitat de recuperar. La recuperació del treball de grup i la participació es farà durant les setmanes lectives. El treball individual durant les setmanes de recuperació

4. Conductes fraudulentas

Copiar als examens i plagiar els treballs comporta un 0 en l'assignatura i la pèrdua del dret a la re-avaluació

En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0.

En cas que les proves no es puguin fer presencialment s'adaptarà el seu format (mantenint-ne la ponderació) a les possibilitats que ofereixen les eines virtuals de la UAB. Els deures, activitats i participació a classe es realitzaran a través de fòrums, wikis i/o discussions d'exercicis a través de Teams, etc.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Comentaris i participació en l'aula	10%	0	0	1, 4, 6, 7
Treball en grup	40%	0	0	2, 3, 4, 5, 6, 7
Treballs individuals	50%	0	0	1, 2, 3, 4, 6, 8

Bibliografia

Lectures Obligatòries

1. Maqueda, María Luisa, (2013). El peso del género y otras identidades culturales en la criminalización de las mujeres. Dins: P. Lorenzo (ed), *Diversidad Cultural, género y derecho* (pp. 571-604). Valencia: Tirant lo Blanc.
2. Almeda, Elisabet (2005). Pasado y presente de las cárceles femeninas, *Sociológica*, 6, 75-106..
3. Roig, Aura, (2013). L'estigmatització de les dones consumidores d'heroïna, *Revista Crítica Penal y Poder*, 24, 103-131.
4. Heim, Daniela (2012). Más allá del disenso, los derechos humanos de las mujeres en contextos de prostitución. *Derechos y Libertades*, 26, 297-327.
5. Carlen, Pat (2012), Women's Imprisonment, *Revista Crítica penal y poder*, 3, 148-157.
6. Juliano, Dolores (2009). Delito y pecado: la transgresión en femenino, *Política y sociedad*, 46 (1-2),79-95.
7. Navarro, Carmen (2018). *El encarcelamiento femenino* (pp. 69-103). Barcelona: Atelier.

Altres lectures

Almeda, Elisabet (2003), *Mujeres encarceladas*. Barcelona: Ariel.

Almeda, Elisabet (2005), Pasado y presente de las cárceles femeninas, *Sociológica*, pp. 75-106

Almeda, Elisabet y Encarna Bodelón (2007), *Mujeres y Castigo: un enfoque socio-jurídico y de género*. Madrid: Dykinson,

Arella, Celeste, Fernández Bessa, Cristina, Nicolás Iazo, Gemma, Vartabedian, Julieta, (2007), *Los pasos(in)visibles de la prostitución. Estigma, persecución y vulneración de derechos de las trabajadoras sexuales en Barcelona*. Barcelona: Virus.

Barcons Campmajó, María (2016), Legislación y políticas públicas sobre matrimonios forzados en el Estado español, en La Barbera, MaríaCaterina y Cruells López, Marta (coords.): *Igualdad de género y no discriminación en España: evolución, problemas y perspectivas*. Madrid: Centro de Estudios Políticos y Constitucionales. Ministerio de la Presidencia, pp. 425-451.

Barrère, Mª Ángeles (Maggy); Bodelón, Encarna; Gala, Carolina; Gil, Juana María; Morondo, Dolores; Rubio, Ana (2013): *Assetjament sexual i assetjament per raó de sexe: actuació de les administracions públiques i de les empreses*, Madrid: Consejo General del Poder Judicial (C.G.P.J.).

Barañí, Equipo (2000), *Mujeres gitanas y Sistema Penal* Informe Barañí. Madrid: Iniciativa DAPHNE de la Comisión Europea.

Bodelón, Encarna (2009), Los mujeres y las nuevas legislaciones sobre sus derechos: el caso del derecho a la seguridad, *Revista Catalana de seguridad pública*, nº 20, pp. 73-85.

Bodelón, Encarna (ed), (2012), *Violencia de género y los sistemas penales*. Buenos Aires: Editorial Didot.

Bodelón, Encarna; Marcela del Pilar Aedo Rivera (2015). Las niñas en el sistema de justicia penal", *Anales de la Cátedra Francisco Suárez*, 49, 219-236.

Bodelón, Encarna y Gala, Carolina (2014), Teoría y práctica de los protocolos frente al acoso sexual, *Nueva revista española de derecho del trabajo*, nº 162, marzo 2014, pp.95-124.

Carlen, Pat (ed.) (2002), *Women and Punishment. The struggle for justice*. Devon, Oregon: Willan Publishing.

Garrido, Lorena; Velocci, Clarisa y Valiño, Vanessa (Coord) (2011). *Análisis socio-jurídico de la trata con fines de explotación forzada*, Informe DESC, GENERA, ANTÍGONA. Barcelona.

Heidennsohn, Frances, Gelsthorpe, Loraine, (2007). *Gender and crime*. In Mike Maguire, Rod Morgan, and Robert Reiner (Eds.), *The Oxford handbook of criminology* (4th ed., pp. 381-420). Oxford: Oxford University Press.

Heim, Daniela(2011), Autonomía de las mujeres y derecho a la salud sexual y reproductiva. Notas sobre la nueva regulación del aborto en España, en *Revista de Derecho Penal y Procesal Penal*, , pp.800-805.

Heim, Daniela (2012), Más allá del disenso, los derechos humanos de las mujeres en contextos de prostitución, en: *Derechos y Libertades*, Número 26, Época 2.

Hester Marianne (2015), Reflections on criminal (in)justice in cases of rape, *Papers from the British Criminology Conference*, Vol. 15: 26-42

Igareda, Noelia, Encarna Bodelón, (2014), Las violencias sexuales en las universidades: cuando lo que no se denuncia no existe, *Revista Española de Investigación Criminológica*, 12.

Juliano, Dolores (2002), *La Prostitución: el espejo oscuro*. Barcelona: Icaria, Institut Català d'Antropologia.

Juliano, Dolores (2012), *Presunción de inocencia*. Riesgo, delito y pecado en femenino. Donostia: Gakoa

Laurenzo, Patricia, Maqueda, Maria Luisa y Rubio, Ana (2008), *Género, violencia y derecho*. Valencia: Tirantlo Blanch.

Lagarde, Marcela (1990), *Los cautiverios de las mujeres*. Madrid: Editorial Horas y horas.

LópezPrecioso, Magdalena y Ruth Mestre Mestre (2006), *Trabajo sexual. Reconocer derechos*.Valencia: La Burbuja.

Maqueda Abreu, MaríaLuisa (2014), *Razones y sinrazones para una criminología feminista*. Madrid: Dykinson.

Moreyra, Maria Julia (2007), *Conflictos armados y violencia sexual contra las mujeres*. Buenos Aires: Editores del Puerto.

Maqueda Abreu, María Luisa (2009), *Prostitución, feminismos y derecho penal*. Granada: Comares.

Naffine, Ngaire, (1997). *Feminism and criminology*. St. Leonards: Allen and Unwin.

Nicolas Lazo, Gemma y Bodelón González, Encarna (eds.) (2009), *Género y dominación. Críticas feministas del derecho y el poder*. Barcelona: Anthropos.

Olmo, del. Rosa, (1998), *Criminalidad y criminalización de la mujer en la región andina*. Caracas: Nueva Sociedad.

Pitch, Tamar, (2003), *Un derecho para dos. La construcción jurídica de género, sexo y sexualidad*. Barcelona: Trotta. Trad. C. García Pascual.

Ribas, Natalia, Almeda, Elisabet, Bodelón, Encarna, (2005), *Rastreado lo invisible. Mujeres extranjeras en las cárceles*. Barcelona: Anthropos,

Rodríguez, Ricardo, Bodelón, Encarna, (2011), *No es no. Las violencias machistas contra las mujeres*. Barcelona: Servei de Publicacions. UAB.

Rubio, Ana (2008), La teoría abolicionista de la prostitución desde una perspectiva feminista. Prostitución y política, en: *Género, violencia y derecho*.Valencia: Tirant lo Blanch, pp.251-272.

Stanko, Elisabeth (2009), "¿Se puede reducir el miedo a la delincuencia que tienen las mujeres?", *Revista Catalana de seguridad pública*, nº 20, pp. 47-6

Toledo, Patsili (2014), *Feminicidio*. Buenos Aires. Ediciones Didot.

Toledo, Patsilí. Bodelón, Encarna, Tur, Neus, Martínez, Jimena, (2016), *Marc jurídic internacional, estatal i autonòmic de les violències sexuals (matrimonis forçats, mutilacions genitals femenines, tràfic d'essers humans amb finalitat d'explotació sexual, assetjament i agressions sexuals*. Barcelona, Institut Català de les dones. (http://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/docs/vm_abordatge_violenciessexuals_2.pdf)

Programari

Teams